

Možnosti využitia e-learningu v príprave budúcich učiteľov hudobnej výchovy

Michal Brodniansky

V súčasnej dobe sa kladie veľký dôraz na dištančné vzdelávanie, ktoré je realizované prostredníctvom IKT. Informačno-komunikačné technológie (IKT) sú pojmom, s ktorým sa v súčasnosti stretol každý z nás, čo je jav prirodzený, keďže sú spoločnosti dostupné už dlhší čas. S časom sa však menila aj ich podoba, funkcie a aj spôsob ich využitia. Pokrok rýchlej doby zapríčinil to, že z počítačov, využívaných spočiatku len na jednoduché matematické operácie, sme sa dopracovali k zložitým softvérom, slúžiacim k oveľa širšiemu využitiu. Do tejto kategórie patrí aj školské prostredie a edukácia, ktorým IKT nie sú cudzie. Analýza využitia a elektronizácie v edukačnej praxi sa však môže zdať ako jav problematický, nakoľko vývoj elektronických technológií napreduje takou rýchlosťou, že novinky zo sveta IKT sa v čase overovania a publikovania stanú archaickými. To, čo bolo včera novinkou, sa už zajtra používať nebude.¹ Elektronické prvky používame v hmotnej podobe i vo forme užívateľského softvéru v podobe rôznych aplikácií úžitkového i zábavného charakteru. V každodennej realite môžeme pozorovať užívanie týchto prostriedkov naprieč všetkými generáciami, i vekovej skupiny všetkých žiakov. Časté používanie elektronických prostriedkov, bez ohľadu na ich nevyhnutnosť, či dôležitosť pre formovanie osobnosti, poukazuje na vysoký potenciál využívania týchto technológií i v edukačnej realite. Didaktika hudobného umenia tak stojí pred výzvou implementovať tieto nové prostriedky do edukačného procesu ako jeho bežnú súčasť. Inovácie v tomto smere sú jednou z úloh inovačných tendencií didaktiky.² O modernizáciu hudobnej výchovy prostredníctvom techniky sa pokúšalo viacero osobností z Katedry hudobnej výchovy PF UMB. Medzi prvými bol Alexander Melicher, ktorý „využíval malý svojpomocne zostavený stroj na skúšanie intervalov, ktorý zhotovili jeho kolegovia na katedre fyziky. Podstata spočívala v tom, že poslucháč dostal 50 intervalov na určenie (k zápočtu v prvom ročníku). Stroj zaznamenal počet správne určených intervalov a zaznamenával aj počet chýb pri ich určovaní.“³ Ďalšími, ktorí sa zaoberali problematikou implementácie IKT do hudobnej edukácie z vyššie spomenutej katedry boli napr. Belo Felix, Eva Langsteinová, Jaroslav Herden, Marián Janek, Hana Váňová, Libor Fridman.

Na jar 2020 sme boli doslova z týždňa na týždeň prinútení prejsť z prezenčnej na dištančnú formu vzdelávania. Narazili sme však na niekoľko problémov. Na trhu je množstvo programov na vyučovanie rôznych hudobných disciplín. Z množstva programov spomenieme produkty firmy Sibelius napr.: Sibelius Auralia, Sibelius Instruments, Sibelius Musition, Sibelius Starclass a séria Sibelius Groovy. Tieto kvalitné produkty, pokiaľ vieme sú však spoplatnené, čo kladie prekážku hlavne pre študentov. Nie každý si ich môže dovoliť. Tieto nedostatky nás postavili pred otázku ako vyučovať hudobno-teoretické predmety, pričom zaktivizovať študentov a zachovať atraktivitu danej disciplíny. Naše pracovisko preferuje ako e-learningovú podporu platformu Moodle. Táto platforma však nie je vhodná pre výučbu hudobných disciplín. Z oblasti hudobných disciplín sa tam dá napr. testovať, ako študenti ovládajú predznamenať stupníc. Aj v tomto prípade je to však komplikované. Moodle nám to dokáže síce vyhodnotiť, ale musia sa prednastaviť platné odpovede. Ako vidíme na obrázku (obr. 1), študenti mali

¹ Fridman, L. et al. 2013. Hudobná edukácia v kontexte informačných a komunikačných technológií. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB.

² MARTINKA, P. 2019. Učiteľ hudobného umenia a modernizácia umeleckej edukácie prostredníctvom e-learningu. In: Edukácia, roč. 3, 2019, č. 1, s. 130-133.

³ Brodniansky, M., Jančíková K. 2018, In: Kološťová, M. et al. 2018. Osobnosti slovenskej hudobnej pedagogiky. Alexander Melicher a Vladimír Gajdoš. Banská Bystrica : Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. s. 14

zapísať predznamenanie stupnice c mol a A dur. Do platných odpovedí sme však museli zapísať viacero možností zápisu počtu # alebo b (3b/3 b; 3#/3 #/3 krížiky/3krížiky). Ak sme jednu možnosť vynechali systém to vyhodnocoval ako chybu a robilo to potom problém pri hodnotení študentov. Ďalšou možnosťou využitia Moodle je možnosť slovných odpovedí. Tu však táto

platforma iba nahrádza papier a pero. Moodle tiež slúži ako úložisko. Študenti môžu vkladať dokumenty, v rôznych formátoch. Teda keď sme im dávali notové zadania, mohli si ich stiahnuť, vyplniť a vložiť do tohto úložiska ako fotku alebo scan a p . My sme im to mohli potom skontrolovať. Čiže tiež je to iba náhrada za napr. mailovú komunikáciu. Preto sme sa rozhodli urobiť aktivitu, ktorá by bolo iná, s využitím technických prostriedkov, ktoré boli dostupné. Na túto aktivitu sme použili študentom známu detskú ľudovú pieseň Kohútik jarabý. Pieseň sme zharmonizovali v piatich verziách a každú verziu sme rozdelili na štyri časti, na štyri

dvojtaktia, aby dávali tieto jednotlivé časti harmonický význam. Následne sme z notového zápisu v programe Sibelius exportovali zvuk. Tieto časti sme roztriedili do jednotlivých adresárov. To znamená, že sme získali štyri adresáre po päť zvukových stopách. V jednom adresári bola len jedna časť piesne ale, ako bolo povedané zharmonizovaná piatimi rôznymi spôsobmi. Študenti si mali z každého adresára vybrať jednu zvukovú stopu, takže nakoniec mali štyri zvukové stopy, ktoré tvorili ucelenú pieseň. Tieto zvukové stopy si ukladali do svojho priečinka. Študenti si mali vybrať jednotlivé zvukové stopy tak, aby im vcelku dávali harmonický význam. Zvukové stopy sme museli pomenovať tak, aby keď ich študenti skopírujú do priečinka prehrávali sa v poradí akom majú. Tieto ukážky sme museli aj zostrihať, aby nasledovali plynule za sebou a aby sme odstránili čo najviac rušivých faktorov. Tiež sme nemohli označovať rovnaké skupiny ukážok podobne, aby to nebolo také jednoznačné.

Rozdelenie piesne na dvojtaktia a zoradenie do jednotlivých priečinkov

Pre lepšiu prehľadnosť sme ich označili dvojicou číslíc. Prvá číslica znázorňuje časť, resp. dvojtaktie piesne (1-4), druhá číslica bude znázorňovať spôsob (1-5). 1. časť, spôsob 1 (1/1). Úprava klasickou harmóniou, melódia je v C dur, sprievod začína tonikou, pokračuje subdominantou.

Otázka 1
Správna odpoveď
Známkou 1,00 z 1,00
V Odražiť otázku
Upraviť otázku

C mol

Odpoveď: 3b ✓

Správna odpoveď je: 3b.

Komentujte alebo prepíšte známku

História odpovedí

Krok	Čas	Akcia	Stav	Hodnotenia
1	19/10/2020 09:48	Začaté	Ešte nezodpovedané	
2	19/10/2020 09:50	Uložené: 3b	Odpoveď bola uložená	
3	19/10/2020 09:53	Pokus bol uložený	Správna odpoveď	1,00

Otázka 2
Správna odpoveď
Známkou 1,00 z 1,00
V Odražiť otázku
Upraviť otázku

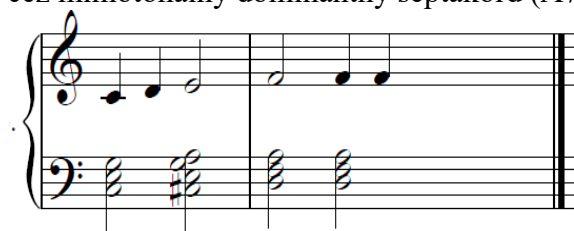
A dur

Odpoveď: 3# ✓

Obrázok 1

1. časť, spôsob 2 (1/2). Tu sme použili rozšírenú harmóniu. Melódická časť je v tónine C dur, cez mimotonálny dominantný septakord (A7) sa dostávame na druhý stupeň teda d mol.

1. časť, spôsob 3 (1/3). V tomto variante sme melódiu ponechali v tónine C dur ale v harmonickom sprievode sme zmenili tonalitu na molovú, čiže sprievod bol v c mol. Postupovali sme klasickým spôsobom tonika a následne subdominanta

1. časť, spôsob 4 (1/4). Ako môžete vidieť nižšie, tak v tejto verzii sme melódickú časť piesne ponechali v tónine C dur a harmonickú časť sme transponovali do B dur.

1. časť, spôsob 5 (1/5). Melódia zostáva v tónine C dur no harmónia je v paralelnej tónine a mol. Harmónia postupuje podľa klasických princípov I. stupeň tonika a za ním nasleduje IV. stupeň subdominanta.

2. časť, spôsob 1 (2/1). Tu môžeme vidieť pokračovanie klasickej harmónie, kde prvý takt je dominanta a v druhom sa vraciame späť na toniku.

2. časť, spôsob 2 (2/2). Tu vidíme pokračovanie paralelného harmonického sprievodu. V prvom takte máme subdominantu a pokračujeme na toniku.

2. časť, spôsob 3 (2/3). V tomto prípade pokračujeme rozšírenou harmóniou. Vidíme, že z druhého stupňa (akord d mol) pokračujeme cez akord E7, čo predstavuje dominantný septakord šiesteho stupňa, na šiesty stupeň (akord a mol).

2. časť, spôsob 4 (2/4). Melódia pokračuje v tónine C dur avšak ako v predchádzajúcej časti, harmonický sprievod je v tónine B dur. Napriek tomu pokračujeme základnými harmonickými stupňami a to subdominantou a tonikou.

2. časť, spôsob 5 (2/5). Tak ako v prvej časti v spôsobe 3, melodická časť piesne je v tónine C dur a harmonická časť je v tónine c mol, kde v prvom takte zaznie dominantna a v druhom takte tonika.

3. časť, spôsob 1 (3/1). Tretia časť piesne v tomto prípade pokračuje klasickou harmóniou na toniku a ďalej na dominantu.

3. časť, spôsob 2 (3/2). V tejto časti sa vraciame späť do pôvodnej tóniny C dur cez dominantu dominanty na akord G dur (dominantu).

3. časť, spôsob 3 (3/3). Ako môžeme vidieť, melodická časť je v tónine C dur a sprievod je v tónine c mol. Harmónia ide podľa klasických princípov z toniky na dominantu (je vždy durová).

3. časť, spôsob 4 (3/4). Pri tomto spôsobe je melódia v tónine C dur, hoci sa javí ako a mol. Sprievod je v tónine a mol.

3. časť, spôsob 5 (3/5). Melodická časť piesne je v tónine C dur a harmonická časť je v tónine B dur.

4. časť, spôsob 1 (4/1). V poslednej časti piesne je v prvom takte dominanta, ktorá nás privádza na toniku v poslednom takte. Týmto celá pieseň končí.

4. časť, spôsob 2 (4/2). Toto ukončenie je charakteristické pre sprievod v paralelnej tónine a mol. Je to pekný príklad hudobno-teoretickému fenoménu paralelných stupníc. Melódia končí tónom C, ktorý sa nachádza v akorde a mol. Ukončenie paralelným akordom sa nazýva aj klamný záver, ktorý je typický pre klasickú hudbu.

4. časť, spôsob 3 (4/3). Tento príklad je totožný so spôsobom 4/1. Takýto koniec sa totižto dá použiť aj v harmónii obohatenej o mimotonálne dominanty, čo sme ukázali v spôsobe 3/2 (cez dominantu dominanty sme sa vrátili do pôvodnej tóniny).

4. časť, spôsob 4 (4/4). Ako sme už spomenuli dominanta je vždy durová, preto aj v tomto spôsobe sa nám prvý takt začína akordom G dur, no za ním nasleduje molový akord c mol. Tento záver v určitých prípadoch vyzerá úplne normálne.

4. časť, spôsob 5 (4/5). Harmonický záver začína dominantou a končí tonikou, avšak v tónine B dur. Melódia je v tónine C dur.

Ako sme už vyššie spomenuli študenti mali vytvoriť ucelenú harmonizáciu piesne. Ako nám sami študenti potvrdili, táto aktivita bola pre nich príjemným vybočením z bežnej rutiny teoretických predmetov. Niektorí dokonca posielali aj viaceré možnosti harmonizácie, napriek tomu, že to nebolo ich úlohou. Hodnotenie tejto úlohy zo strany učiteľa bolo však zložitejšie, pretože sme nemohli zostať v rovine len správne - nesprávne. Ako už notové ukážky naznačujú vhodných odpovedí mohlo byť viacero. Úplne vylúčiť možno len dve možnosti a to ukážka, v ktorej je melódia piesne v C dur a sprievod v c mol.

13

A potom druhá možnosť, kde melódia je v C dur a sprievod v B dur.

13

Viacerí študenti zvolili spôsob harmonizácie, kde cez mimotonálnu dominantu prešli do akordu, postaveného na druhom stupni stupnice C dur (d mol) a následne pokračovali cez dominantný septakord do paralelnej tóniny a mol. V piatom takte potom cez dominantný septakord dominanty prešli do pôvodnej tóniny C dur. Pieseň ukončili klasicky, dominantou a tonikou.

5

Touto aktivitou sme dokázali, že aj napriek nedostatočnému vybaveniu študentov (hlavne softwarové) sa dajú vyučovať hudobno-teoretické disciplíny zaujímavým spôsobom aj prostredníctvom IKT. Samozrejme, podobným spôsobom sa môžu urobiť aj iné piesne či skladby. Bolo by prínosné vytvoriť počítačovú aplikáciu na princípe našej aktivity. Kde by bola známa melódia a do nej by sa mohli pripájať rôzne akordy. Takúto zostavu by bolo možné následne prehrať. Niečo podobné sme už videli a mali možnosť si aj vyskúšať osobne avšak v hudobno-populárnom štýle tzv. *techno*. O niečom podobnom z oblasti harmónie zatiaľ nemáme informácie.

Zoznam literatúry

Brodniansky, M. (2015). *Harmonické čítanie detí predškolského veku vo vybraných regiónoch Slovenska* (dizertačná práca). Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB.

Fridman, L. et al. (2013). *Hudobná edukácia v kontexte informačných a komunikačných technológií*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB. ISBN 978-80-557-0500-2.

Kološová, M. et al. (2018). *Osobnosti slovenskej hudobnej pedagogiky. Alexander Melicher a Vladimír Gajdoš*. Banská Bystrica : Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-1461-5.

Martinka, P. (2018). Učiteľ hudobného umenia a modernizácia umeleckej edukácie prostredníctvom e-learningu. In *Edukácia. Vedecko-odborný časopis*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Ročník 3. číslo 1, 2019. ISSN 1339-8725 s. 130-133.

Možnosti využitia e-learningu v príprave budúcich učiteľov hudobnej výchovy

Zhrnutie

E-learning sa stal neoddeliteľnou súčasťou školstva. Oblasť vyučovania hudby nie je výnimkou. Pracoviská, ktoré pripravujú budúcich učiteľov hudobnej výchovy na túto skutočnosť musia zareagovať a podľa našich informácií aj zareagovali. Stojíme však, ako už dlhé roky pred problémom zlého financovania školstva. Preto učitelia často improvizujú a skúšajú vymyslieť vhodný spôsob zapojenia IKT do vyučovania. Toto bol aj náš prípad a preto v tomto príspevku prinášame náš spôsob využitia e-learningu a zároveň akúsi inšpiráciu pre ostatných učiteľov s podobnými problémami.

Possibilities of using e-learning in the training of future music teachers

Summary

E-learning has become an integral part of education. The field of teaching music is no exception. The workplaces that prepare future music teachers must respond to this fact and, according to our information, have responded. However, as we have for many years, we are facing the problem of poor financing of education. Therefore, teachers often improvise and try to figure out a suitable way to involve ICT in teaching. This was also our case and therefore in this article we present our way of using e-learning and at the same time a kind of inspiration for other teachers with similar problems.